

Christus voor ons aan in de belofte. Hij geeft zelf het teken en

nu door het geloof daardoor het heil

og zoo vast, maar beloften aanvaard, n, dan had ik nog leeren.

erzoeken of het ge- teem, wel een waar-

erzoeken? echt zal wezen, dan geboorte, dan moet euwe, door God hi

ordt gevonden, dan i gelden in allerlei zijn: liefde tot God edsbehoefte; smart roederen en derge-

nderzoeken of mijn jn leven nagaan, el het nieuwe leven, nieuwe leven zijn, laad bij mij bevind n geloof echt is en teb.

men zich in onze van de zelfbeproe ik ernstig bezwa-

ig kan nooit leiden

heid van bepaalde kortweg goede weg- ging verkrijgen, dat lig is, dat dus zijn rome ook door het

voelen, dat wij hier

verkelijk wezen zal der wedergeboorte, werk zijn.

sequent standpunt, at men het werk onderzocht, maar werken dat onder- oodig acht.

zoek naar de ech- rk bij mijzelf meen chtens mijn eigen jn echtheid onder- blijven.

voor de echtheid n die kenmerken l men weer „ken- de echtheid die nstateeren. dijen en nooit tot

mi in der kerkel elaten, hebben de kerk te verma- dersch. tyden ge n het gebruik te

gevraecht of hy van tyne attestatie van ien Saligen, ende ert door dien dat onium vitae voor i weder gekomen, e te dragen dat hy lgende classe van chriven aen Fran- tot Deventer om eischen ende daer hem te handelen.

e van de staet haer- n door Godts ge- ge bevonden. i sorterende onder i Graefschap Sul- tus met de ierste daer van D. Fon- in het particulier de broederen be- culier te schrijven of het niet raet- nodi te leggen tot i acta Synodi test tot Harderwyck, ck tselve opgelelt

geacht de Synodus atum; sal antwort

Dezer dagen sprak ik met een ouden ambts- broeder, die tegen mij zei: „Kijk, daar staat:

„Wie heeft lust den Heer te vreezen, 't Allerhoogst en eeuwig goed? God zal zelf zijn Leidsman wezen, Leeren hoe hij wand'len moet”.

Welnu, als daar nu iemand is, die bekommerd is over zijn staat, dan vraag ik hem: „Hebt gij lust om den Heere te vreezen?” En hij antwoordt daarop: „Ja, dat heb ik”; dan mag ik toch tegen hem zeggen: „dat is niet uw werk, dat is toch Gods werk en dan moogt ge toch ook gelooven, dat het met u wel goed staat”.

Zoo redeneerde die oude ambtsbroeder. Maar dat is toch een zeer zwakke redeneering. Hoe kan die bekommerde ziel zeggen, dat wat hij houdt voor lust om den Heere te vreezen, dat ook werkelijk is?

Ik denk, dat menig niet-geloovige op die vraag ook hartelijk „ja” zeggen zou.

De catechismus zegt in Zondag 33, dat een goed werk als eerste eigenschap heeft, dat het uit het geloof wordt gedaan.

Ik zal daarom nooit eerder van de echtheid van een goed werk kunnen verzekerd worden, dan nadat ik eerst geloofd heb, dat ik in Christus Gods kind ben.

Eerst van het standpunt des geloofs af kan ik een goed werk als zoodanig herkennen.

Daaruit volgt, dat alle poging om door de waar- neming van goede werken tot de echtheid van zijn geloof te besluiten vruchteloos moet zijn; wijl goede werken, als zoodanig, alléén kunnen wor- den geconstateerd, wanneer men begonnen is met te gelooven. D. v. D.

Calvinistische Litteratuurbeschouwing.

I.

Het jongste April-nummer van Opwaartsche Wegen bevat een artikel van één zijner Redac- teuren onder den welmeenenden titel: „Bezint... er gij verder gaat” en gericht tegen een opstel over „Christelijke litteratuur”, door schrijver dezes ge- publiceerd in De Reformatie van 24 Jan. 1936.

Daar Roel Houwink tegen de hoofdstrekking van ons belooft principieele bezwaren inbrengt en zijn opmerkingen besluit met de woorden: „Bezint letterlijk geciteerd, D.), gij waarde broeder in Christus, eer gij verder gaat! En zoo gij meent, dat de Waarheid (en niet u w waarheid) u tot „schei- ding” drijft, onthoud ons uw klare argumenten niet in zulk een belangrijke zaak”; daar dus onze apponent prijs stelt op nadere toelichting, achten we het onzen Christenplicht meer in bijzonder- heden rekenschap af te leggen van ons gevoelen.

Tot recht verstand van het volgende herinneren we eraan, dat we destijds definieerden: Christelijke litteratuur in den eigenlijken zin des woords is Calvinistische litteratuur. Daarmede onder meer beoogend het achteloos spelen met den term Christelijk, ook in deze verbinding, onder ons tegen te gaan. Tegen de gelijkstelling: Christelijke litte- ratuur = litteratuur van Christenen teekenden we

protest aan, van meening, dat het Calvinisme deze verlegging van de norm naar het subject des auteurs geenszins gedooft.

Evenmin achtten Roel Houwinks dialectisch gekleurde aesthetica-in-nuce „Christelijk”. Een Chr. letterkunde, zoo had hij n.l. beloofd, welke niet weet van de crisis, die over de door haar ge- openbaarde daemone der schoonheid vonnis strijkt, zulk een Christelijke letterkunde draagt haar naam ten onrechte. Wij vragen — dit in het voorbijgaan — of wie zóó scherp en principiëel de dingen stelt wel veel reden heeft over anderer „separatisme” zich te beklagen. Niet dat we deze scherpte alkeuren. Het Christelijk leven in de crisis stellen beteekent ook: onverbiddeelk front maken tegen zulk een litteratuur en litteratuur- beschouwing, welke roemt in haar uit Christus ontvangen bezit, waarheids- en schoonheidsbezit. En van zijn zijde belijdt de Calvinist, dat men in de schoonheid geen doemwaardige daemone kan leggen zonder blasphemie tegen aller schoonheid eeuwige Fontein. Het is goed deze dingen elkander rustig en onomwonden te zeggen.

Overigens spraken we, om tot ons vorige artikel terug te keeren, duidelijk uit, het begrip Gerefor- meerd niet enkel antithetisch te willen verstaan.

Eindelijk noemen we zulk een probleemstelling onjuist, die uitgemaakt wilde zien, hoeveel een litterair werk aan waarheidsgehalte prijs kan geven zonder het recht op den naam „Christelijk” te ver- beuren.

Tegen deze dingen komt Roel Houwink in verzet.

„Hier staat voor de zooveelste maal het separa- tisme (de schrijver bezigt zelf het woord nadruk- kelijk) aan de deur en eischt zijn buit”. Inderdaad gebruikte de schrijver dit woord, edoch in de oratio obliqua, als te verwachten verwijt.¹⁾ En blijk- baar bedroog zijn voorgevoel hem niet. Maar waar- lijk bevreemdend is de argumentatie, die deze be- schuldiging van „separatisme” waar moet maken. Onze opponent acht zich n.l. gerechtigd Paulus’ vermaning aan de Corinthiërs tegen ons te keeren, die twistten over het volgen van Paulus, Apollos, Cephas, Christus.²⁾ „Wij, Calvinisten; wij, confessioneelen; wij, „dialectici” en wie gij meer wilt, wij staan allen onder dit woord. Is Calvin voor ons gekruist, of soms Kuyper of Barth of Kohl- brugge — of Christus?” Het is niet onze schuld, dat we hier herinneren moeten aan de elementaire waarheid, dat hier door Paulus bestraft wordt het scheurmaken om niets, de verdeeldheid om men- schen, om dienaren Gods, één in prediking en leer. „Maakt” soms de dialecticus „nat” wat Kuyper heeft geplaat?

Daar komt bij: of het „wij staan allen onder dit woord” is van allen redelijken zin ontbloomt, of de schrijver heeft ook zelf gekozen. En behoort dus tot hen die zeggen: „Ik ben van...” En we zouden ons daarin verheugen. Een karakterloos Christen- dom is een bleek fantoom dat, gelijk aan de schim- verschijningen bij de Klassieken, aan alle omhel- zing zich onttrekt.

Dezelfde Apostel Paulus waarschuwt tegen „zwarte wolven”³⁾; tegen „wind der leer”⁴⁾; tegen „arglistigheid om listiglijk tot dwaling te bren- gen”⁵⁾; tegen lieden „welken men moet den mond

- 1) Woordelijk: „Wie geneigd mocht zijn hier separatisme af te keuren, overweeg” enz.
- 2) 1 Cor. 1:11—13.
- 3) Hand. 20:29.
- 4) Efeze 4:14.

18. Heeft Tim. Alberti (Garderen) sich beclaeht dat hy vast het durp van Cootwyck bedient ende wenich daer af geniet ende daarom begeert dat- men hem wilde verleenen voorschrijving aent Hof opdat hem de goederen toekomende de pastori aldaer tot zyn onderhout mochte volgen, welke hem geconsenteert is, ende dat soo veel te meer de pastori tot verder niet suffisant genoch en is om eene dienaar te voeden.

19. Tilemannus Milius (Nunspeet) heeft voorgesteld als dat eenige van zynder toeheorders zyn die sich begeeren te begeven tot den avontmael des Heeren ende oock dat gevraecht hoe hy hem daer in dragen sal ende is hem geantwoert dat hy sulcks den luden niet behoert te weigeren mits conditie, dat hy sal zien ofse van goede leven zyn ende oock een weinich fundaments hebben op de Religie, hetwelck oock andere dienaeren sullen doen, van dewelcke sulcks gevoerdert woert.

20. Alsoo Joh. Hookel¹⁾ staende tegenwoerdich opt Nieuwe lant by Bolswart begeert heeft om in zyn vaderlant te dienen ende insonderheit wel soude begeeren het durp Putten, soo ist raetsaem gevonden overmits hy den classe onbekent is, te schrijven aen Thomam Ruthuis, dienaar tot Bols- waert om van zy gelegenheit te vernemen ende als dan dat men behoert in der saecken te handelen.

21. Sien oock vorgedragen seeckere swarigheden van Johanne Sanderi om die aen den Magistraet der stadt Hattum te remonstreeren op dat door haere E. Autoriteit daer in mochte versien woer- den als aengaende zyn stipendium ende coster ende oock de gerfkamer dat die mochte gebruikt woerden tot dienst der kerkelc welke dan door eenige van de broederen daer toe gedeputeert gheschiet.

22. Aengaende Vorthuizen het welke door 't ver- treck Johannis Luntii vaceert is geresolveert dat

stoppen”²⁾; tegen kettersche menschen, die men moet verwerpen na de eerste en tweede verma- ning³⁾; tegen hen wier „woord zal voorteten gelijk de kanker”⁴⁾. Ja, hij smeekt zijn broeders: „neemt acht op degenen die tweedracht en ergernissen aanrichten tegen de leer die gij van ons geleerd hebt, en wijkt af van hen”⁵⁾. Nu dus ook Paulus met zijn „wijkt af” tot separatist geworden is (in den door R. H. aan dit woord geschonken zin), dragen we deze beschuldiging zeer getroost. En, luisterend naar Paulus’, d.i. Christus’, woord, zijn we ons ervan bewust, dat ketterij en ergernissen er wel minder herkenbaar, maar niet minder verleidelijk op plegen te worden, als ze het kleurig gewaad van poëzie of roman om zich heen dra- peeren.

Separatisten waren we dan, wanneer we slechts litteratuur van Calvinistischen huize Christelijk noemden. Het schijnt R. H. nog niet geheel dui- delijk te zijn, hoe wij op ons standpunt ons vrij kunnen houden van die onzalige schijn-consequen- tie. Reeds de ruime doopskerkenning aan de zijde der Calvinisten had hem kunnen leeren, dat dezen allerminst enghartig de werking van Gods Woord en Geest binden aan den engen kring der geest- verwanten. Om met Fabius te spreken: „het Gere- formeerde (is) niets anders dan het echt Christe- lijke, de van veel menschelijke dwalingen gezuiverde Waarheid Gods”⁶⁾. Waar in de littera- tuur we die waarheid vinden, in verheerlijking van den Christus naar de Schrift, begroeten we haar als echt Christelijk met groote vreugde. Zonder concrete toelichting zou dit getheoretiseer kunnen schijnen, waarom we in een volgend artikel aan de hand van voorbeelden willen aantoonen hoe- zeer hiermede een reëel belang is gemoeid.

R. H. onderstelt verder bij ons beduchtheid voor het trekken van grenzen in de praktijk en meent dat we ons „op de vlakte” houden.

Het bitse van dezen uitval laten we, als niet ter zake, rusten, al kunnen we een lichte bevreemding over deze beschuldiging niet van ons afzetten.

Niemand zal, dunkt ons, volhouden, dat het be- grip „Christelijk” of nauwer of scherper begrens is dan dat van „Calvinistisch”. Eer kan men het tegendeel volhouden. Wanneer was het dus te verstaan, dat men ons onklaarheid en lijnenschuw- heid verweet? Indien we aan het woord, dat in het gewone taalgebruik ruimer en meer vlottend van beteekenis is, de voorkeur gaven boven het strak omlijnde, dat voor onzekerheid of twijfel heel wei- nig ruimte laat. Nu is precies het tegendeel het geval. We willen n.l. niet in eerste instantie deze vraag stellen, we durven haar niet in alle gevallen beantwoorden: kan dit bepaalde gedicht of boek (misschien nog juist) als Christelijk worden aange- diend? Uit vrees voor het verdoezelen van grenzen willen we deze diepere en scherpere vraag stellen en beantwoorden: of dit concrete werk vol- ledig en in zijn onderdeelen Schriftuurlijk is en dus zuiver Christelijk, e.q. waarin wel, waarin niet. We willen met andere woorden de litteratuur (evenals onze eigen innerlijkste gedach- ten en gevoelens) gesteld zien onder de tucht van het gepredikte „Woord Gods... levend en krach-

5) Titus 1:11.

6) Titus 3:10.

7) 2 Tim. 2:17.

8) Rom. 16:17.

9) Beginselen en Eischen, Leiden, 1903, pag. 25.

Johannes Switerius sal schrijven nae Oostvries- lant om nae een sekere persoon hem wel bekent te vragen ende dat men middelertyt aen Fonta- num schrijven sal dat hy den Hove sulcx mochte adverteeren opdat de plaetse niet mochte prae- occupeert worden; den brief sal schrijven die van Harderwyck.

23. Hebben de broederen aengehoort de propositie Tilemanni Alberti uit de Text Johannis 10 vs 1 ende hem broederlick aengeseit het gunt zy daer in achten geobserveert noedich te zyn.

24. Sind daerna oock voertgevaren met zyn exa- men ende naedien zyne antwoert op de vragen hem voorgesteld tamenlick wel gevallen is, is be- sloten dat men sal voortgaan met zyne confirmatie welke de kerkelc van Harderwyck is opgelelt.

25. Sal de classicale Vergaderinge widders wesen tot Nieuwerkerk, aengaende den tyt wanneer sal in deliberatie staen van de kerkelc doer de welke die sal verschreven woerden, welke kerkelc sal wesen die van Harderwyck.

26. Censura morum is gehouden ende naedien daer in voorgevallen is als dat Wesselus Saligenensis sonder consent der broederen daechs te voren zy nae huis gegaen sonder wederom te komen, is goet gevonden soo hy op het verschriven aen hem gedaen, niet en verschynt, dat als dan de praeses wel scherpelick hem sal vermaenen zynder on- ordeninge ende van andere saecken de censura vorgehouden. (gedaen).

JOHANNES SANDERi, praeses.
WILHELMUS WIRTZFELDIUS, assessor.
WINANDUS JOHANNIS, scriba.

1) Henkelom. Vgl. R. en v. V. VI, 81.

tig, en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard".¹⁰⁾

En om weer zooveel mogelijk alle onzekerheid af te snijden verklaren we onbewimpeld de Schrift te bedoelen, zooals die door de Gereformeerde belijdenis wordt verstaan, naar inhoud en gezag. Als dat beteekent „zich op de vlakke te houden“, naar de weinig elegante formulering van R. H., moeten we eerlijk verklaren aan het eind van ons Latijn te zijn.

Dit stond in ons artikel zeer duidelijk te lezen. Vandaar dat deze opmerking van Opwaartsche Wegen ons voor een probleem stelt: „De vraag komt zelfs niet bij hem op, dat wat door hem „Schriftuurlijk“ wordt genoemd door anderen wel eens „onschriftuurlijk“ zou kunnen worden geheeten. En omgekeerd“.

We gelooven, dat het juist de door ons getrokken lijnen zijn en de hem te scherpe grensbepaling, die R. H. dreven tot critiek. Immers hij vraagt: „Waar is het laatste recht van welke Schrift-interpretatie dan ook? Toch zeker niet bij wat de mensch zich uitdenkt, maar bij hetgeen de Heilige Geest hem als Waarheid doet gelooven. En daarmee komt wat „wij“ met de Schrift doen kunnen in een geheel ander licht te staan. Wij kunnen de Schrift nu niet meer als „Wetboek“ gebruiken, waaruit wij hier en daar een paar toepasselijke artikelen „trekken“ kunnen, die „slaan“ op een bepaald geval. Wij kunnen niet meer een roman of een gedicht nemen en dan den Bijbel er geopend naast leggen om uit te maken, of „het“ klopt. Wij kunnen alleen maar, ons gedragen wetend door de Waarheid, die ons in Gods Woord is geopenbaard, den geest trachten te verstaan, die uit het betreffende werk tot ons spreekt en deze toetsen aan dien gansch anderen Geest, die uit den Bijbel tot ons spreekt, wanneer en voorzoover wij in het geloof worden geleid.“

Dit is „der springende Punkt“ in het geschil tusschen „Opwaartsche Wegen“ en ons. Daar wordt de belijdenis gezien als menschenwerk, in den volen zin des woords. Wij achten haar geen menschenvondst, maar werk van den Heiligen Geest, welke niet alleen ons geloofsoog ontsluit voor de goddelijke autoriteit van het door Hem voortgebrachte Woord, maar dat ook uitlegt door den dienst van menschen, van Zijn Kerk.

Hierin staat R. H.'s overtuiging onverzoenlijk tegenover de onze. Hij wil chaotisch en atomistisch ieder voor zich naar de ingeving van het oogeblik, vooral zonder gebondenheid aan wat geschreven staat, laten uitmaken, welke Geest „uit den Bijbel tot ons spreekt“. Wij erkennen het gezag ook van de woorden „die de Geest tot de gemeenten zegt“.

Is het nu nog noodig te zeggen, dat de Schrift als organisch geheel ons ten licht is? Dat onze dogmatiek, onze wetenschapsbeoefening, onze levensbeschouwing niet op losse teksten steunt? De banale (schoon Barthiaansch getinte) caricatuur van het wetboek met zijn genummerde paragrafen, vlijtig van buiten geleerd of nageslagen door een perkamenten geest, was R. H., bij ietwat breder blik, niet ontsnap.

„Nabij u is het Woord, in uwen mond en in uw hart“¹¹⁾. Naarmate we, toenemend in liefde tot God, meer inleven in het Woord, dat „nuttig is tot leerling, tot wederlegging“ (waarom bestrijdt R. H. ons met een verdraaide Schriftuurplaats?), zullen we het assimileren als ons onvervangbaar geestesvoedsel. Niet om nu vrij en onafhankelijk te gaan profeteeren, maar sprekende met de woorden Gods (cf. Ezech. 3:1 en volgende). Wat inderdaad een geopenden Bijbel veronderstelt, alleen maar, niet op de wijze van een logaritmientafel.

Nu kan een Calvinist tegenover een socialistischen of „Christelijk-democratischen“ roman principieel niet anders staan dan tegenover een politiek vlugschrift, dat door die beginselen wordt ingegeven.

Zooals het vanzelf spreekt, dat de principiële waardeering door een communist van een anti-revolutionairen roman en van een overeenkomstig staatkundig verloop niet belangrijk zal verschillen.

Zooals het wederom vanzelf spreekt, wanneer een man, die in dialectischen ijver tegen Gereformeerde dogmatiek toorn, niet verrukt wordt door verzen van Calvinistische inspiratie.

De literatuur kan zich niet opsluiten in een ivoren toren. Men kan het ideeëngeheel van een literair werk niet buiten den schoonheidskruis sluiten zonder de schoonheid zelf te verarmen en te vervluchten. Sterker: zonder wat de Schrift de „heerlijkheid“ van God noemt van haar kern te berooven.

Wij zullen, als levende menschen, de waardeering der ideeën in die mate laten medespreken bij de bepaling der schoonheidswaarde van een literair werk als die ideeën voor den opbouw van dat werk van constitutieve beteekenis zijn.

Het is bedenkelijk benepen, als een literatuurleeraar van verdienste voor Bilderdijs lyrik geen beter woord over heeft dan „machteloze rhetoriek“¹²⁾, maar hierin verheldert het ons inzicht: dat waarheid en schoonheid ook in onze waar-

deerende beschouwing niet zijn te scheiden. Geen eenlei wetenschap, zoo hebben we van Kuyper geleerd. Maar dan ook geen eenlei literatuurwaardeering en -kritiek.

En zooals langzamerhand buiten onzen kring het inzicht daagt, dat een Calvinistische wetenschapsbeoefening niet minder wetenschappelijk is om haar ruiterlijk beleden fundeering in Gods geschreven Woord, zoo zal, gelooven we, het besef doorbreken van de onmogelijkheid eener „voraussetzungslose“ literatuurkritiek; het besef, dat die kritiek er waarlijk niet minder „artistiek“ of „wetenschappelijk“ door wordt, wanneer ze in datzelfde Woord is „geworteld en gegrond“. Dat hier een zware eisch wordt gesteld, is wel zeker. Eveneens, dat we nog aan het begin staan van een langen weg. Maar het moet.

Dit ter nadere verklaring van ons vorig artikel. Intusschen, en omdat nog een punt onafgehandeld bleef (zie boven) en omdat Opwaartsche Wegen benieuwd is naar de uitwerking dezer beginselen in de praktijk, stellen we ons voor in twee volgende artikelen eenige gedachten naar deze gezichtspunten te bespreken.

Drie gedachten in 't bijzonder zouden we gaarne aannemelijk maken:

dat geloofsgehoorzaamheid ons leert den geest van de literatuur als belangrijkste waardebepalenden factor te onderzoeken; dat ze andere waardemeters niet overbodig verklaart; dat ze het Schriftuurlijke ook buiten het Calvinistisch territorium vinden doet en liefhebben om Christus' wil.

K.

D.

UIT DE HISTORIE

De wederoprichting der Kerk in deze landen door „de Afscheiding“, in het licht van Matth. 16:18b.

III. (Slot.)

De Heere bouwt en bewaart Zijne gemeente op den grondslag van de belijdenis van Hem als den Christus en Zone Gods. Hij zegt: op deze petra zal Ik Mijne gemeente bouwen, en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen. Die petra is het door den Vader in de harten gewerkte geloof met de belijdenis daarvan, dat Hij is de Christus, de Zoon des levenden Gods, zooals Petrus op 's Heeren vraag die belijdenis had afgelegd. Die petra is niet Petrus zelf, hoewel hij er niet los van is, maar is de belijdenis, die hij door des Vaders openbaring aan hem van den Heere aflegde. Petra beteekent rots, en Petrus is het mannelijke woord, dat wij door Rotsman kunnen weergeven. Niet Petrus is het fundament der kerk, maar Christus zelf, en het geloof in, en de belijdenis van Hem als den Christus en Zone Gods. Toch heeft de Heere Petrus en Zijne belijdenis en prediking willen gebruiken om de kerk des Nieuwen Testaments te gronden. Petrus nam het woord op den Pinksterdag en predikte den Christus Gods. En op Zijne prediking werden dien eersten dag reeds drie duizend geloovig, en werd toen de kerk gegrond. En daarna was het een aantal jaren, dat Petrus te Jeruzalem en elders de leiding had. God heeft speciaal door hem Zijne kerk willen fundeeren, stichten, grondvesten. Inzoverre kunnen we zeggen, dat de kerk op Petrus rust, d.w.z. bijzonder door zijne prediking hare grondvesting heeft gevonden, zooals de apostel Paulus in Eph. 2:20 schrijft, dat de gemeente gebouwd is op het fundament der apostelen en profeten. Maar Petrus is toch niet in eigenlijken zin de grondslag van 's Heeren kerk, de vaste grond, waarop zij staat en aldoor rust. Dat is Christus Zelf. Dat schrijft de apostel Paulus duidelijk in 1 Cor. 3:11: Want niemand kan een ander fundament leggen dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Jezus Christus. Petrus en Petra zijn niet gelijk. De Heere bouwt Zijne gemeente op de door Petrus krachtens hemelsche verlichting uitgesproken geloovige belijdenis van den Heere Jezus als den Christus en Zone Gods, den door God gegeven en gezalfden Zaligmaker, den eeniggeboren, natuurlijke Zoon van God. En op dien grondslag handhaaft Hij haar. Wijkt zij van dien grondslag af, dan vervalt zij, valt zij in, valt zij om, verdwijnt zij, ook al worden kerkelijke instituten en vormen dan nog bewaard, mogelijk nog langen tijd. Maar gemeente des Heeren, waarlijk kerk, kan zulk een uitwendig samenstel of instituut dan niet blijven. Naarmate de belijdenis van den Heere Jezus als Christus en Zone Gods in wat kerk of gemeente des Heeren heet, wegvallt in prediking en handelwijze, woord, inrichting, daden, regelingen, bestaan of wezen en openbaring, naar die mate houdt zij meer op nog iets van de ware kerk of de wezenlijke gemeente des Heeren te hebben. De Heere zeide: Op deze petra, d.i. op deze geloovige belijdenis van Mij als den Christus en Zone Gods, zal Ik Mijne gemeente bouwen. En slechts wat op die petra rust zal door de poorten der hel niet overweldigd kunnen worden. Heel de strijd in de kerk en tegen de kerk gaat dan ook steeds weer over de vraag,

in al de opeenvolgende eeuwen: wat dunkt u van den Christus? Is Jezus de Christus, de Zoon des levenden Gods? Dat was zoo in de eerste eeuwen bij de verschillende Christologische worstelingen, d.w.z. bij de strijdfragen in de kerk over den persoon en de naturen van Christus en over de verhouding Zijner naturen. Dat was zoo bij den strijd tusschen Augustinus en Pelagius over de volstrekte noodzakelijkheid en genoegzaamheid van het verzoeningswerk van Christus tot onze verlossing. Dat was zoo bij den strijd der Reformatoren tegen de Roomsche kerk, die eendeels ging over Gods louter genade om Christus' wil tot onze behoudenis zonder eigene verdienste des zondaars, anderdeels over de heerschappij van Christus over Zijn kerk. En wederom was dat zoo in den strijd van 1834, en van 1886, hier te lande tegen de Synodale organisatie met hare bepalingen: Christus moet gepredikt worden als de eenige en volkomene Zaligmaker van zondaren, en niets en niemand anders, en Hij moet in de kerk erkend worden als haar Koning, die alles te zeggen heeft, en naar Wiens Woord alle prediking en alle kerkelijke inrichting en alle kerkelijk handelen geregeld moet wezen. Het is telkens weer, en was ook toen de vraag: Zal Christus metterdaad als door God gezonden en gezalfde Zaligmaker erkend en gehoorzaamd worden in en door de kerk en bij al haar spreken en handelen? Want dan alleen kan zij kerk, gemeente des Heeren zijn. De Heere toch zeide: op deze petra zal Ik Mijne gemeente bouwen en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen.

Het herstellingswerk des Heeren van de kerk vóór een honderdtal van jaren, Zijn wederopbouw van Zijne hier zoo droef vervallen en als aan Zijn Woord en dienst ontzonken gemeente, die veelszins eene Hem verloochende en bestrijdende inrichting en menschenmassa geworden was, herdenken wij thans. God wilde Zijne gemeente deze landen, hoe ver ook van Hem afgeweken in prediking en inrichting en handelingen, nog niet verstooten, maar zocht haar weer op met Zijne genade, en verwekte mannen, die ondanks den strijd dien zij er voor voeren moesten, en in weerwil van het lijden, dat zij er voor tegengingen, niet alleen Zijn Evangeliewoord weer recht uitdroegen, maar ook opriepen, om in heel het kerkelijk handelen te doen naar den eisch van Zijn Woord, te verwerpen wat zich boven en tegen Zijn koningschap verhief, en de dwaalleer of leugenleer in de kerk te verbieden.

Van dat herstellings- en opbouwingswerk geldt de gelijkenis van het mosterdzaad. Het begint klein, zeer klein. Maar enkele jonge predikanten traden op en gordden zich tot den strijd des Heeren aan. En overal waren het maar weinigen, die zich bij hen aansloten, en dat veelal nog slechts geringen naar de wereld, onaanzienlijk, verstoken van macht, rijkdom, geleerdheid, invloed. Maar Christus deed Zijn werk van kerkherstel door hen, en bouwde Zijne gemeente door hunnen arbeid weer op. En zoo mocht hun strijd met zegen bekrond worden, slaagde hun arbeid, hoe moeilijk die ook was, en hoezeer die werd bestreden, en werd 's Heeren gemeente in deze landen allengs in voller omvang weer opgericht, om als Zijne gemeente te mogen openbaar worden in belijden en handelen. Het was voor die enkele gelovigen in ons land, op die plaats en op eene andere, en ook te dezer plaats, een uitdragen en zaaien van het zaad met geweën, onder tranen. En de vijanden hoorden: Wat doen deze amechtige Joden? Al is het, dat zij bouwen, zoo daar een vos opkwam, hij zoude hunnen steenen muur wel verscheuren. Neh. 4:2 en 3. Maar al is het, dat vele hunner niet de uitkomst van hunnen strijd en hun lijden, en den zegen op hunnen arbeid, hebben gezien, er zijn er wel, die er nog veel van hebben mogen aanschouwen, als b.v. Prof. van Velzen. Die hebben met gejuich mogen maaien. En hun mond werd vervuld met lachen. Op hoevele plaatsen is 's Heeren gemeente weer als uit het stof mogen herrijzen, hoe veelszins krachtig en bloeiend kerkelijk leven heeft bij de kerken der Scheiding mogen ontstaan. En wij nu na honderd jaar terugziende op het werk des Heeren in 1834 e.v.j., en in 1886, tot den opbouw Zijner gemeente in deze landen, op de rots van de geloovige belijdenis van Hem als den Christus en Zone Gods, mogen ons verblijden over de machtige en doorgaande werking van Gods genade, en moeten Hem met dankerkentenis daarvoor prijzen. Hij heeft het gedaan, hoewel door menschedienst. En wij mogen de zegenrijke vruchten daarvan genieten.

Dit roept en verplicht ons ook om den Heere geloovig aan te nemen, en met woord en wandel te belijden als den Christus en Zone Gods, en om naar de mate onzer krachten en in de diensten, waarin Hij ons stelde, te zorgen voor de prediking en de inrichting en het leven en arbeiden der kerk, opdat dit geschiede alleen naar den eisch van Zijn Woord, met de volle uitdraging van Hem als den eenigen en genoegzamen Zaligmaker van zondaren, en in volle gehoorzaamheid bij alles aan de bevelen van Hem als den Koning Zijner gemeente. Is de gemeente des Heeren, gelijk dat zoo is, en is Hij haar Heere, gelijk dat metterdaad het geval is, zoo moet zij in alles alleen naar Hem hooren, van Hem spreken, aan Hem gehoorzamen,

Hem lev
tot in de
En die eisch
plaats wilde g
Kampen.

PE

De heer H. A.

Het promot
Kampen komt
Dat is verb
Want den
Sommigen w
zou plaats h
meer de kerk
niet verder b
Anderen ha
Toen had d
we stemmen
Ige vraagstu
wanneer in
alising word
Daarom ko
van uitstel.
En uitstel b
moet worden
eigenlijke kw
genoegzame
beslissing te r
ni met een
Begrijpen w
de Synode zie
mak verder
Deze strekki
Want het is
vóór de kerk
het is ook on
langer uit te
Daarom is
aarde mag v
Misschien, v
verdoctaara
te Parijs, een
van de Univ
een goede op
wel, dat de
is, als het aa

De J. W. Sier

De kwestie
hebben gelu
Amsterdam u
Bij het vra
ge van bezwa
van de Theo
berling van
Als het gaa
plossing van
van Kampen
Bij de verde
de bestrijding
harnaste strij
De E. D. Kra
Of om nog
Rayneek, in z
vloed gelden
Prof. Hoekst
neder de kind
Maar hoe t
mogen vertro
ken, eigen na
het hun te doe
God. Dan wor
making, maa
God ons alle

in „Opbouw“
het inleiding a

De Algeme
ninnige Herv
te Naarden o
zweest dan v
ken aan het
de orde had
strijd?“, en v
strale wijze v
door Dr H. F
veranden te V
de volgende s
1. Om een
heid, dat de
land ons ble
strijd geen po
draagt.

2. Tussen he
sootbelijdenis
dienstige, en
socialistische
de in de achte
sige conflicte
Het gaat hie
frent“ enerzij
ten, de „Deuts
wereld van R
3. Er zijn vi

10) Hebr. 4:12.

11) Rom. 10:8.

12) W. L. M. E. van Leeuwen in „Rondom het Boek“, 1936.